

ASOCIÁCIA SLOVENSKÝCH FILMOVÝCH STRIHAČOV

Správa o výsledkoch prieskumu pracovných podmienok filmových strihačov

Dátum vypracovania: 24.3.2025

Počet odpovedí: 31

Prieskum realizovala: Asociácia slovenských filmových strihačov

Správu vypracoval: Peter Harum

Obsah

Úvod	2
1. Filozofia strihačskej profesie v kontexte tvorby	2
2. Vnímanie profesie: Technická alebo autorská?	2
3. Pracovné podmienky: Ekonomická a ľudská udržateľnosť profesie	3
4. Priestorové a technické zázemie	4
5. Čas a termíny: Problém predvídateľnosti	4
6. Zdravotné dopady	5
7. Prekrývanie úloh: Medzi efektívnosťou a vyťažením	5
8. Finančné ohodnotenie: Vzťah medzi odmenou a udržateľnosťou profesie	6
10. Pohľad z druhej strany – perspektíva režisérov a producentov	6
11. Kľúčové zistenia pre budúcnosť profesie	7
12. Záver	8

Analýza pracovných podmienok filmových strihačov na Slovensku

Úvod

Prieskum, ktorý zrealizovala Asociácia slovenských filmových strihačov (ASFS), poskytuje prvý ucelený pohľad na pracovné podmienky strihačov v slovenskom audiovizuálnom prostredí. Vzorka 31 respondentov, predstavuje významnú časť aktívnych profesionálnych strihačov na Slovensku a poskytuje hodnotný vhľad do profesie, v ktorej väčšina (71%) pôsobí viac ako 10 rokov a má teda bohaté skúsenosti. Výrazná väčšina respondentov pôsobí na voľnej nohe alebo ako vlastníci produkčných/postprodukčných spoločností, čo odráža súčasnú štruktúru slovenského audiovizuálneho priemyslu. Táto správa ponúka reflexiu súčasného stavu a analýzu hlbších vzťahov a súvislostí.

1. Filozofia strihačskej profesie v kontexte tvorby

Strih predstavuje v audiovizuálnej tvorbe paradoxnú pozíciu – je autorskou profesiou s vysokým tvorivým vkladom, no zároveň je často vnímaný cez prizmu technickej práce. Nachádza sa v záverečných fázach tvorivého procesu, kde sa sústreďujú nielen očakávania, ale aj tlaky predchádzajúcich produkčných etáp.

Prieskum odhalil protiklad v súčasnom fungovaní strihačskej profesie. Aj keď je strih v základe tvorivá činnosť, v praxi strihači často vykonávajú množstvo technických úloh pod veľkým časovým tlakom. Ak vzniknú problémy alebo časové sklzy už počas nakrúcania alebo iných fáz výroby, strihačom ostáva menej priestoru na kreatívnu prácu. Mnohí preto venujú práci nadštandardné nasadenie, často aj na úkor osobného voľna, aby zabezpečili kvalitu výsledného filmu.

2. Vnímanie profesie: Technická alebo autorská?

Kľúčovým aspektom, ktorý výrazne ovplyvňuje pracovné podmienky strihačov, je vnímanie podstaty ich profesie. Prieskum odhalil rozpor v tom, ako je strihačská profesia vnímaná v slovenskom audiovizuálnom prostredí. 61% strihačov sa stretáva s tým, že ich profesia je vnímaná ako autorská.

Toto vnímanie sa výrazne líši v závislosti od typu projektu:

- **Celovečerné hrané filmy:** 72% strihačov vnímaných ako autorskí spolutvorcovia
- **Dokumentárne filmy:** 60% strihačov vnímaných ako autorskí spolutvorcovia
- **Televízne relácie/seriály:** 26% strihačov vnímaných ako autorskí spolutvorcovia
- **Reklamy:** 18% strihačov vnímaných ako autorskí spolutvorcovia

Zaujímavým paradoxom, ktorý potvrdil aj prieskum, je situácia pri dokumentárnych filmoch. Hoci majú strihači práve pri nich najväčší vplyv na výslednú podobu diela a podľa výsledkov

aj najväčšiu tvorivú voľnosť, ich autorský prínos je v praxi menej uznávaný a finančné ohodnotenie býva nižšie.

3. Pracovné podmienky: Ekonomická a ľudská udržateľnosť profesie

Výsledky prieskumu naznačujú, že profesia filmového strihača na Slovensku čelí vážnym výzvam v oblasti ekonomickej aj osobnej udržateľnosti.

Ekonomická udržateľnosť

Analýza odhalila viaceré problémy v ekonomickej oblasti:

- Iba 36% strihačov považuje svoje finančné ohodnotenie za adekvátne
- 58% sa stretáva s tlakom na zníženie honoráru často alebo takmer vždy
- Z hľadiska finančného ohodnotenia strihači najkritickejšie vnímajú pomer medzi časom stráveným na projekte a výškou odmeny

Až 67 % projektov má honorár stanovený paušálne, teda pevnou sumou za celý projekt. Tento spôsob odmeňovania spôsobuje, že ak sa projekt predĺži alebo skomplikuje, strihač nedostane žiadnu dodatočnú odmenu. Náklady navyše tak znáša len strihač, čo spôsobuje finančnú neistotu a nerovnomerné rozloženie rizika medzi producenta a strihača.

Osobná udržateľnosť

Výsledky prieskumu ukázali viaceré problémy aj v oblasti pracovného zaťaženia:

- 80 % strihačov zaznamenali stres a vyhorenie.
- 69 % často musí pracovať viac než 8 hodín denne.
- 55 % často musí pracovať aj cez víkendy.
- Len 23 % dostane dodatočnú odmenu, ak sa projekt predĺži.

Citácia z prieskumu:

„Odkedy mám dieťa, musím pracovať len v pracovných dňoch a stratila mnoho pracovných príležitostí a možnosť podieľať sa na kvalitnejších projektoch.“

System, v ktorom je práca na kvalitných projektoch podmienená nadštandardným pracovným nasadením, prirodzene vytvára konflikt medzi profesionálnymi cieľmi a osobným či rodinným životom strihačov. To môže viesť k tomu, že niektorí skúsení strihači nemajú možnosť podieľať sa na kvalitnejších projektoch, čo predstavuje stratu pre celý audiovizuálny sektor.

4. Priestorové a technické zázemie

Priestor a technické vybavenie majú výrazný vplyv na kvalitu práce, zdravie aj finančnú situáciu strihačov.

Prieskum však ukázal zaujímavú situáciu – hoci väčšina strihačov pracuje vo vlastnom štúdiu (71 %) a používa prevažne vlastné technické vybavenie (80 %), tieto náklady často nie sú zahrnuté v honorároch (64 %). Strihači teda prakticky financujú vybavenie sami, hoci by to malo byť nákladom projektu.

Takáto situácia vytvára viacero systémových problémov:

- noví, talentovaní strihači bez vlastných financií majú sťažený vstup do profesie,
- strihači dlhodobo investujú svoje vlastné prostriedky namiesto toho, aby ich mohli využiť na profesionálny rast,
- celkové náklady na výrobu filmov sa tak javia nižšie, než v skutočnosti sú.

Z komentárov respondentov vyplýva, že producenti tieto náklady často nepovažujú za súčasť rozpočtu projektu, ale za prirodzenú investíciu strihačov. Jeden zo strihačov napríklad uviedol:

„Producenti nie sú vždy ochotní pokryť náklady na strižňu. Často im musím vysvetľovať, že to zahŕňa aj starostlivosť o techniku, licencie softvéru, energie a nájom samotného priestoru.“

Prieskum odhalil paradoxnú situáciu – hoci kvalita pracovného prostredia a technického vybavenia má zásadný vplyv na spokojnosť strihačov a priamo ovplyvňuje výslednú kvalitu filmu, väčšina strihačov musí tieto náklady znášať sama. Strihači teda považujú kontrolu nad pracovným prostredím za natoľko dôležitú, že sú ochotní investovať vlastné peniaze, aj keď im tieto výdavky nie sú dostatočne kompenzované.

5. Čas a termíny: Problém predvídateľnosti

Jedným z najzásadnejších problémov, ktorý prieskum identifikoval, je nepredvídateľnosť časového rámca projektov a nedodržiavanie dohodnutých termínov.

Táto nepredvídateľnosť sa prejavuje niekoľkými spôsobmi:

- 83 % sa stretáva s nereálnymi termínmi.
- 48 % strihačov sa stretáva často alebo takmer vždy s nedodržiavaním dohodnutých termínov zo strany režiséra/producenta
- Len 23 % dostáva kompenzáciu v prípade, že sa dĺžka strihu na projekte výrazne predíži

Tieto čísla odhaľujú systémový problém v plánovaní postprodukcie, ktorý má kaskádovité dôsledky:

1. **Znižovanie kvality** - časový tlak núti strihačov robiť ústupky v kvalite, čo vyvoláva frustráciu u všetkých zúčastnených strán
2. **Vplyv na osobný život** - nepredvídateľnosť znemožňuje plánovanie osobného života a regenerácie
3. **Prekrývanie projektov** - posuny termínov vedú k prekrývaniu projektov, čo vytvára ďalší tlak
4. **Pokles reálnej odmeny** - strihači s paušálnym honorárom de facto pracujú za čoraz nižšiu hodinovú sadzbu s každým predĺžením projektu

Z komentárov respondentov vyplýva, že nejde o náhodné prípady, ale o dlhodobý problém. Projekty sa často predlžujú a termíny, ktoré majú strihači stanovené, sa nedodržiavajú. Jeden zo strihačov uviedol, že ak sa klient rozhodne pre nový termín, musí sa mu prispôbiť, aj keď už má naplánovanú inú prácu. Ďalší zas upozornil na to, že klienti často nerešpektujú dohodnuté termíny, čo sťažuje plánovanie času. Takáto nepredvídateľnosť výrazne zvyšuje stres a riziko vyhorenia.

6. Zdravotné dopady

Až na jedného respondenta všetci strihači uviedli, že ich práca má negatívny vplyv na ich zdravie. Tieto zdravotné problémy sú priamo dôsledkom zlých pracovných podmienok – vysokého pracovného zaťaženia a nedostatočne vybavených pracovísk, pričom len 29 % strihačov má plný prístup k ergonomickému vybaveniu.

Z komentárov respondentov navyše vyplýva, že ide o systémový problém, pretože zdravotné riziká sú zo strany producentov často prehliadané alebo bagatelizované. Produkcie bežne nevnímajú prácu strihačov ako zdravotne rizikovú, prehliadajú nevhodné pracovné prostredie a nadmernú záťaž, ktorú vyžadujú od strihačov.

Táto situácia predstavuje nielen osobný, ale aj širší systémový problém. Z dlhodobého hľadiska totiž vedie k zvýšenému stresu, vyhoreniu, a nakoniec aj k predčasnemu odchodu strihačov z profesie.

7. Prekrývanie úloh: Medzi efektivitou a vyťažením

Analýza pracovných úloh odhalila, že strihači na Slovensku sa často musia angažovať v úlohách, ktoré nespádajú do základných kompetencií strihača pri autorskom strihu:

- 62% pravidelne vykonáva synchronizáciu zvuku
- 69% vytvára titulky
- 52% zabezpečuje grafické prvky a exporty pre zvuk a online
- 55% realizuje konečný export/mastering
- 76% vytvára zvukovú dramaturgiu
- 65% vytvára hudobnú dramaturgiu

Rozširovanie úloh strihačov môže byť užitočné, pretože majú väčšiu kontrolu nad výsledkom. Zároveň však spôsobuje, že sú preťažení a často za tieto úlohy nedostanú primerane zaplatené.

Situáciu zhoršuje absencia asistentov strihača:

- 36% strihačov nikdy nemá k dispozícii asistenta
- 32% má asistenta len výnimočne
- Len 32% má asistenta pravidelne

Absencia asistentov strihača spôsobuje, že strihači musia sami vykonávať veľa technických úloh, čo im znižuje priestor na tvorivú prácu. Jeden zo strihačov uviedol, že na Slovensku pozícia asistenta prakticky neexistuje, a ak si ho strihač nenajme sám, automaticky sa očakáva, že tieto úlohy zvládne sám, čo je náročné a únavné.

Táto situácia tiež sťažuje jasné plánovanie času a nákladov postprodukcie. Producenti totiž často podceňujú, koľko rôznych úloh strihač skutočne vykonáva, a preto nedokážu primerane odhadnúť čas ani výšku honorára.

8. Finančné ohodnotenie: Vzťah medzi odmenou a udržateľnosťou profesie

Finančné ohodnotenie predstavuje fundamentálny aspekt profesie, ktorý má silnú koreláciu s celkovou spokojnosťou a úzko súvisí aj s inými problematickými oblasťami.

Prieskum odhalil niekoľko kľúčových problémov v oblasti finančného ohodnotenia:

Výška príjmu a jeho adekvátnosť

- Iba 36% strihačov považuje svoje finančné ohodnotenie za adekvátne
- Najhoršie je hodnotená adekvátnosť vzhľadom na čas strávený na projekte

Zároveň prieskum ukázal, že strihači, ktorí majú aj iné zdroje príjmov, hodnotia svoje pracovné podmienky lepšie než tí, ktorí sú odkázaní výlučne na príjem zo strihania. Diverzifikácia príjmov teda môže byť spôsob ako čeliť nedostatočným honorárom.

Strihači poukazujú aj na netransparentnosť a nespravodlivosť pri určovaní honorárov. Jeden respondent upozornil, že niektoré televízie uzatvárajú zmluvy, ktoré sú nejasné a neetické, čo vedie k situáciám, keď za rovnakú prácu dostávajú skúsení strihači rôzne odmeny.

Tieto výsledky naznačujú, že kvalitu pracovných podmienok ovplyvňuje nielen výška honorárov, ale aj transparentnosť ich stanovovania a férový prístup, ktoré sú zásadné pre dlhodobú udržateľnosť profesie.

10. Pohľad z druhej strany – perspektíva režisérov a producentov

Pre lepšie pochopenie pracovných podmienok strihačov je potrebné vziať do úvahy aj pohľad režisérov a producentov, ktorí na celý proces vplývajú z inej pozície a čelia vlastným obmedzeniam.

Režisárska perspektíva

Práca v strižni je kreatívny proces, počas ktorého režisér spolu so strihačom hľadá konečnú podobu filmu. Preto je veľmi ťažké vopred presne určiť, koľko času bude strih trvať. Na Slovensku túto situáciu ešte viac komplikuje fakt, že režisér často musí riešiť aj niektoré úlohy producenta, čo zvyšuje tlak na celý tím. Režiséri sú zároveň sami pod veľkým tlakom zo strany producentov, televízií či grantových organizácií, čo sa často prenáša aj na strihačov.

Producentská perspektíva

Na Slovensku musia producenti pracovať s obmedzenými rozpočtami, čo ich núti k šetreniu nákladov. V tomto kontexte je pochopiteľná tendencia producentov k optimalizácii nákladov. Prieskum však naznačuje, že táto optimalizácia často prechádza do kontraproduktívnej roviny, kde ohrozuje samotnú kvalitu výsledného diela.

Strihači navyše upozorňujú, že producenti často nemajú jasnú predstavu o tom, ako prebieha postprodukčný proces. Až 90 % strihačov uviedlo, že producentom pravidelne vysvetľujú alebo pripomínajú postprodukčný workflow.

Systémové napätie

Kľúčovým poznatkom je, že napätie medzi tvorivými požiadavkami a udržateľnými podmienkami nie je primárne personálnym konfliktom medzi strihačom, režisérom a producentom, ale skôr systémovým problémom celého audiovizuálneho ekosystému na Slovensku.

Všetky tri profesie zdieľajú spoločný záujem – vytvoriť čo najkvalitnejšie dielo v daných podmienkach. Rozdielne sú však ich pozície v tvorivom procese, zodpovednosti a tlaky, ktorým čelia.

Tento systémový charakter problému naznačuje, že efektívne riešenia musia zahŕňať všetky tri strany a zamerať sa na optimalizáciu celého postprodukčného procesu, nie len na izolované zlepšenie postavenia strihačov.

11. Kľúčové zistenia pre budúcnosť profesie

Na základe výsledkov prieskumu môžeme definovať tieto hlavné zistenia:

1. Nesúlad medzi kreativitou a pracovnými podmienkami

Strihači pracujú v podmienkach, ktoré nezodpovedajú tvorivému charakteru ich profesie. Majú nedostatočný priestor na kreatívnu prácu, nedostatočné finančné ohodnotenie a nevyhovujúce zmluvné podmienky.

2. Skryté samofinancovanie profesie

Strihači si často sami financujú technické vybavenie aj pracovné priestory, pričom tieto náklady nie sú zahrnuté v honorároch. To skresľuje reálne náklady na výrobu filmov.

3. Časová nepredvídateľnosť

Nereálne termíny a ich nedodržovanie spôsobujú strihačom neustály stres a komplikujú plánovanie osobného aj pracovného života.

4. Zdravotné riziko ako kolektívny problém

Väčšina strihačov dlhodobo pociťuje stres a vyčerpanie, čo ohrozuje ich zdravie aj udržateľnosť samotnej profesie.

5. Pozitívne faktory a potenciál zmeny

Napriek problematickej situácii prieskum identifikoval niekoľko faktorov, ktoré môžu slúžiť ako východiská pre zlepšenie:

- **Medzinárodná spolupráca:** Práca na zahraničných projektoch prináša lepšie podmienky vo všetkých sledovaných aspektoch
- **Diverzifikácia príjmov:** Strihači s rôznymi zdrojmi príjmov majú lepšie hodnotenie pracovných podmienok a nižší stres.
- **Kreatívna autonómia:** Kreatívna sloboda výrazne zlepšuje hodnotenie práce.

6. Diferenciácia podľa typov produkcie

Pracovné podmienky sa výrazne líšia podľa typu projektu (celovečerné filmy, dokumenty, televízne projekty, reklamy), preto je potrebné navrhovať konkrétne opatrenia osobitne pre každý typ produkcie.

7. Profesionálne zastupovanie ako možnosť zlepšenia pracovných podmienok

Prieskum zisťoval aj záujem strihačov o dobrovoľné zastupovanie profesionálnou agentúrou v pracovno-právnych otázkach. Ide o bežnú prax v príbuzných profesiách (napr. herci, kameramani, režiséri), kde tento model priniesol pozitívne výsledky nielen v oblasti lepšieho vyjednávania pracovných a finančných podmienok, ale aj v zabezpečení nových pracovných príležitostí a stabilizácii kariéry. 50 % strihačov by takéto zastupovanie pravdepodobne využilo, pričom konečné rozhodnutie by záviselo od konkrétnych podmienok spolupráce.

12. Záver

Prieskum ukázal, že profesia filmového strihača na Slovensku si vyžaduje zlepšenie pracovných podmienok na individuálnej, komunitnej aj systémovej úrovni. Od nich závisí nielen zdravie a udržateľnosť práce profesionálov, ale aj kvalita a konkurencieschopnosť slovenskej audiovizuálnej tvorby ako celku.